

lijk geslacht geen ander opbloei zijn dan uit dat kleine kuddeke, dat bij de wereld veracht maar van God gekend is, en dat den Naam des Heeren in zijn binnenste draagt. En daarom vertraagt niet, wie tot dat kuddeke behooren mag, hoe ook de stroom van het leven der volkeren onrustig woelt en zijn onheilijg slijb van anderen doet opkomen. Wie gelooft, geloof niet in menschen noch in der menschen aantal noch in der menschen goedkeuring, maar staat desverreicht alleen op zijn eenzamen post, als ziende den Onzienlijken en als ondervangende een gesteund door «de eeuwige armen der barmhartigheid.» Veeleer is hem het luide, en openlijk, en weer rechtstreeksch, ingaan van den geest der wereld tegen den geest van zijn Heiland, een vurig teeken, dat de blindoede wegviel, de helft uit heeft, en dat de strijd weer aangait in maniere als God dien verordend had en gelijk die strijd steeds had moeten zijn.

Het is zoo, het feestelijke van ons Kerstfeest wordt er door gedempt. De luide en vaak holle jubel wordt getemperd en de ernst krijgt den boventoon. Het is niet meer de Christenheid die in het besef van eigen voortreffelijkheid zich boven de wereld verhoovaardt, maar het kleine kuddeke, dat, bij het naderen van den storm, zich weer met iets van den deemoed, die Maria sierde, aan de kribbe, die haar kindeke bergt, vastklemt. Edoch, het *zietverlijden*, dat met dien uitwendigen jubel niets gemeen heeft, zal er te inniger door worden. De kribbe, dat kindeke, het hooge feit, dat Maria ontving van den Heiligen Geest en haar eerstgeboren zoon baarde, zullen er te rijker voor ons geloof door worden. Christus' kerk zal niet langer een heerschende macht op aarde, maar als Maria weer de dienstmaagd des Heeren willen zijn. En de afgeboden vrucht zal wezen, dat, gelijk Maria ontving van den Heiligen Geest, zoo ook zij van den Heiligen Geest krachten ontvangen zal, om, ter eere van Maria's eerstgeborene, voor de wereld te baren haar geloof, haar liefde, en haar hope.

Goud en mirre.

En in het huis gekomen zijnde, vonden zij het kindeken met Maria, zijne moeder; en nedervallende, hebben zij hetzelve aangebeden; en hunne schatten opgedaan hebbende, brachten zij hem geschenken: goud en wierook en mirre. Math. 2: 11.

Wijzen uit het Oosten hebben, toen het Kindeken te Bethlehem geboren was, goud en wierook en mirre aan Maria's voeten nedergelegd. Zij bedoelden hiermede natuurlijk niet anders dan den nieuw-geboren Koning der Joden hun hulde te bieden, en, ter bezegeling van de oprechtheid der hulde, aan die hulde de offerande van hun schatten te paren. Maar te Bethlehem ontving alles wat zich om die kribbe beweegt, door de heiligheid van den Immanuel, een niet door menschen bedoelde, maar door God gewilde betekenis, en zoo is het ook hier.

Het komen van den Zoon Gods in de wereld is immers in den meest eigenlijken zin een ingaan in onze menschelijke nooden en behoeften geweest.

Ennaam als der menschen zoon onder menschen geboren, ontstond ook voor Jezus die talloze nooden en behoeften, die van ons menschelijk leven onafscheidelijk zijn.

Ook voor Jezus moest er nu zijn een kleeft, dat hem bedekken zou; ook voor Jezus het voedsel, dat aan zijn menschelijk bloed de kracht zou bestendigen; ook voor Jezus de beschikking over geld en middelen, om hem van kind man te laten worden, en als man onder de kinderen Israels te verkeerren.

Nu is dit alles aan uw Heiland niet in weelde toegemeten. Waar nog de vogel een nest heeft en de vossen hun holen besitten, had de Zoon des menschen geen enkele plek die hij zijn eigen woonstede kon noemen om er het hoofd neder te leggen.

Vrienden en vriendinnen hebben Jezus gediend van hun goederen, en zeker was de heurs, die Judas droeg, vaak rijkelijk gevuld; maar de kring was zoo groot, en de nooden zooveel, dat de windselen en de kribbe heel Jezus' leven door het zinbeel van zijn uitwendig bestaan op aarde bleven.

Hij was arm geworden om onzen wil, opdat hij ons geestelijk door zijn armoe zou verrijken.

Maar al dekt hem daarom het schamele kleed en al ontzegt hij zich willig alle weelde des levens, toch is en blijft hij Koning, en moet ook van die schijnende koninklijke glorie de glans bij de kribbe doorscheremen; en daarom komen die wijzen uit het Oosten van verre aan, en leggen als sprekend contrast hun goud bij die kribbe, hun mirre en hun wierook bij die onooghlijke windselen neder.

En het was of eerst door het contrast met dat goud en die mirre de willig verkozen armoe van den Zoon des menschen in haar Goddelijk schoon uitblonk.

Er had weelde voor menig menschenhart in gelegen, om in de dagen toen Jezus op aarde omwandelde, hem te dienen van zijn goederen.

Denk te u in, dat u nog de gelegenheid werd aangeboden, om de uitwendige levensnooden van uw Heiland te lenigen, maar immers het beste uit uw bezit zou u niet te goed zijn, en in heiligen wedijver met anderen zoudt ge ontkonken, om het eerst en het mildst te offeren van uw goet.

Geen twijfel dan ook of meer dan eene onder de vrouwen, die Jezus haar gaven boden, is in het offeren dier gaven zalig geweest.

Dat is niet half gedwongen, maar overwillig en van harte gegaan.

Doch thans kan die rechtstreeksche offerande voor Jezus in eigen persoon op het altaar der liefde niet meer worden nedergelegd.

Hij stierf aan het kruis, stond uit de dooden op en voer ten hemel, om verheven boven allen aardschen nood te genieten in de heerlijkheid des Vaders.

Maar volgt hieruit, dat Jezus opghied uw goed en gaven van noodde te hebben?

Het is zoo, zijn verziekelijk lichaam draagt het kleed van het licht, en vraagt om geen windselen meer; maar bleef daarom het Lichaam van Christus niet op aarde achter?

En is ook dit niet zijn Lichaam, waarvan hij

het gezegend Hoofd is, en is ook dit zijn Lichaam op aarde niet zoo ingeweven in de nooden des menschelijken levens, dat Jezus ook voor dit zijn Lichaam de gaven en de offeranden der liefde van noodde heeft?

Met de Vleeschwording is het toch niet uit, en ook na de Hemelvaart gaat het Goddelijk wereld door, om te midden van het leven der wereld een eigen Tempel des Geestes in het hart der zijnen te stichten, maar ook om die Kerk des Heeren uitwendig te laten optreden met elken dag nieuwe nooden en elken morgen nieuwe behoeften.

En ook deze nood is nood van uw Heiland, door hem gevoeld en door hem gewild, opdat hij niet maar zijn kerk, maar hem daarin, dien zoude.

Het is zijn Kerk. In die kerk is zijn Lichaam. En natuurlijk ware het voor de almacht Gods niet te veel, om door wonderen daden ook die kerk te verrijken.

Maar dit heeft Jezus niet gewild.

Gelijk hij zelf, zoo moet ook zijn kerk het schamele voor lief nemen.

Niet de pracht der kerk, maar de vervulling van haar nooddrift, vraagt hij van u.

Hij die u niet noodig had, die het zelf kon doen, laat ook in het leven zijner kerk de wet zijner Vleeschwording doorgaan: Leven van de gaven der liefde.

Ook nu nog moet dus het goud en de mirre aangeboden, en aangedragen voor Jezus, juist zoodaas het in Bethlehem was, maar nu opdat het Lichaam van Christus op aarde zijn nooddrift niet derve.

Ware er geen Vleeschwording geweest, en bestond de genade enkel in geestelijke werkingen op het hart, zoo zou die nood niet aanwezig zijn, want de Geest is altoos zich zelf genoegzaam.

Maar nu die Vleeschwording de wet voor het Koninkrijk stelt, gaat die wet ook voor de openbaring van het Lichaam van Christus door, en van alle kant roept en schreit de nood, die gedurig opnieuw om vervulling vraagt.

Reeds de uitwendige Kerk, waarin dat Lichaam van Christus openbaar wordt, verslindt schatten; maar daarbij komt dan nog heel de dienst der Barmhartigheid, het Schoolwezen, de leniging van allen nood.

Al die nood ontstaat naar de wet der Vleeschwording, overmits naar die wet de zake Christi in dit aardsche leven, in al zijn vormen en gestalten openbaar moet worden, en die nood mag geen andere vervulling kennen, dan door de vrije gave der liefde.

Zoo was het bij de kribbe, toen de wijzen uit het Oosten opkwamen, zoo blijft het nog heel het aardsch bestaan van Jezus' kerk door. Jezus wil ook in zijn kerk leven van deliefde die hij zelf verwekt.

Dat die liefde nog veelzins te kort schiet, en allerminst door kleine Kerstgeschenken haar zondig tekort kan inhalen, toont helaas de historia van Jezus' Kerk maar al te droef. Die wijzen uit het Oosten kwamen omgebracht, ongetrouwen, ongewongen, en ze brachten uit vrije beweging op het heilig altaar ter offerande van het beste dat ze hadden.

En stel dan nu eens tegenover, hoe men ook thans nog in Jezus' kerk niet weinigen letterlijk dringen en dwingen moet, om toch iets af te staan, en hoe dan alle heilig karakter der gave ten eenemaal uitblijft, zoodaas men kariglijk het poegt af te doen met het minste voor Jezus, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden en ze te besteden voor zijn lust aan de wereld.

En hiervan nu juist is de schuld, dat men te weinig het heerlijk denkbeeld tot zijn recht heeft laten komen, dat alle nooden van het Lichaam van Christus *nooden van Jezus* zijn; nooden geijksortig als waaraan hij zich eens persoonlijk onderwierp in Bethlehem en in de dagen die na Bethlehem kwamen, en *nooden van Jezus*, die hij thans lijdend in zijn Lichaam op aarde, opdat de wet der liefde door zijn volk aan hem vervuld worde.

Nee, het is niet maar dat ge om Gods wil geeft. Nog een heel andere kracht der liefde moet hier werkzaam worden. Het moet u persoonlijk om de liefde voor uw Heiland gaan.

En dan draagt een ieder aan, wat God in zijn hand stelde.

De vrouw uit de herberg te Bethlehem niets dan een paar windselen om het Kindeken in te wikkelen, en de wijzen goud en mirre.

Wie goud heeft en over mirre beschikt, mag het voor Jezus niet minder af doen, en wie zich niet met silvers of wat kopers trevreden stelt, om zijn goud en zijn mirre voor zich te houden, dien zal God nu of in een volgend geslacht om zijn aan Jezus ontstolen goud juist in dat goud slaan. De zegen zal er uit afvloeien.

En wie nu minder heeft, zegge niet: Mij is die weelde niet gegund; want het penninksken der weduwe was voor Jezus het fijnste goud van Ophir, en wat de eenvoudige in den lande uit zijn nooddrift voor Jezus afzondert, is als mirre en wierook bij uw Heiland geschat.

Slechts in een ding schuilt hier de zonde, als Jezus ziet, dat ge hem afscheept met minder dan ge geven kondt; als ge dus geeft enkel wij ge het niet laten kunt; en dus fenielijk de liefde voor Jezus in u opghied te werken.

Doch werkt die liefde, is het ook bij u, niet met hoe weinig kan ik af, maar: *hoeveel* mag ik voor Jezus ten offer brengen, dan is in zijn oog alles goud en alies mirre.

En hij, die op aarde dat offer van u vroegt of liever nog u de eere en de vreesg gades, om het voor hem te brengen, heeft dan geen ander voornemen, dan om het u in het rijk zijner heerlijkheid dienovoudig te vergelden.

Want in dat rijk der glorie dat komt, zal het uit zijn met allen nood, en zal van u niets meer gevraagd worden, maar zal uw Heiland al zijn uiterkorenen als met goud en mirre overstromen.

Amsterdam, 21 December 1894.

Kerkelijke Deputaten.

III.

Uit de volledige mededeeling van hetgeen door Voetius over Kerkelijke Deputaten geschreven is, kunnen twee dingen zeer duidelijk blijken.

In de eerste plaats doet het zien, wat toen de beschouwing en de practijk was van de kerken zelve, met betrekking tot dit onderwerp; daar de aangehaalde plaatsen uit de «*Política Ecclesiastica*» betrekkelijk weinig redeneeringen van den Schrijver zelve bevatten, maar voor verre het grootste gedeelte eene beschrijving zijn van den kerkelijken toestand in die eerste helft van de

zeventiende eeuw. Er wordt in getuigd, en dat door een man die in dit opzicht beter dan iemand op de hoogte was, dat de Gereformeerde kerken hier te lande destijds het beginsel vasthielden en ook in toepassing brachten, dat de kerken zelve in hare onderscheidene vergaderingen alle kerkelijke zaken moesten regelen, leiden en beslissen; en dat dienovereenkomstig Deputaten slechts benoemd werden voor werkzaamheden, die de vergadering als zoodanig niet doen kon; en dan enkel om hetgeen door haarzelve besloten was uit te voeren, met verantwoordelijkheid aan de committeerende kerken; en voorts wel met de macht, om te adviseeren, te vermanen, te waarschuwen, enz., maar niet met de macht, om zelfstandig te handelen.

En ten tweede is in al het aangehaalde onmiskenbaar, dat Voetius er uit is, om datzelfde beginsel en diezelfde practijk onverzwakt te handhaven. Wetende, hoeveel daarvan afhangt, en hoe licht het toch geboven kon dat men in dit opzicht van de zuivere lijnen eenszins afweek, heeft hij blijbaard dienatig geacht, met de meeste kracht tegen zulke afwijking te waarschuwen; soms misschien wel niet wat al te groote en onnodig scherpte, maar toch zeker niet met onnodigen nadruk en ernst.

De geschiedenis onzer kerken heeft hem te dien aanzien maar al te zeer in het gelijk gesteld. Toen de stem van dien wachter niet meer kon gehoord worden, en zijn handboek weinig meer gelezen werd, en het kerkrecht zelf veelzins werd verwaarloosd, is het aantal en de werking van de macht van Kerkelijke Deputaten allengs toegenomen. Het beginsel, waar dit tegen indruischt, werd wel niet bestreden of terzijde gesteld; maar het werd toch in de practijk vaak verloochend. En al had dit kwaad in de achttiende eeuw nog betrekkelijk kleine afmetingen, er werd toch door voorbereid en ook mogelijk gemaakt, dat de kerkenrichting zelve in den aanvang van de negentiende eeuw geheel werd omgekeerd. De Classicale en Provinciale en Algemeene besturen, die door het Koninklijk Reglement van 1816 aan de kerken werden opgelegd, en die voorgesteld werden als eene voortzetting en betere regeling van hetgeen men reeds sedert de zestiende eeuw onder den naam van «*Deputaten*» gehad had, zouden wel terstond in hunnen waren aard erkend en dan algemeen verworpen zijn, ja men zou zelfs niet beproefd hebben, ze aan de kerken op te leggen, indien deze niet vergeten hadden wat haar in de zeventiende eeuw nog zoo ernstig herinnerd werd, en indien zij niet in allerlei opzicht zich gewend hadden, Deputaten te hebben aan wie meer, dan wel mocht, werd opgedragen of overgelaten.

Voor de kerken, die nu ondervonden hebben welke schade daaruit voortvloeit en die dus om haars levens wille tot de oude Gereformeerde beginselen zijn teruggekeerd, is het waarschuwend woord van den ouden Voetius dan ook zeker eenszins veranderd. Ja wat meer is, het is thans ook noodig, meer zelfs dan wel in de zeventiende eeuw. Destijds moest gezegd worden, zeker niet van alle Deputaten, maar dan toch van een aantal hunner, dat zij juist niet uitmuntten door bekwaamheid en door ijver. Het getuigenis, dat te dien aanzien gegeven wordt in het laatst aangehaalde stuk uit de «*Política Ecclesiastica*», nog wel afkomstig van iemand die zelf met velelei deputatiën was belast geweest, is waarlijk niet vleienend. Bij zulke Deputaten nu is er altijd minder gevaar, dat de kerken er toe komen zullen hunne macht uit te breiden, en dat zij zelve een veel meerder en vaak lastigen arbeid zich gedeedelijk zullen laten opleggen.

Maar in onzen tijd is de toestand gelukkig anders. Men kan veilig zeggen, zonder vrees voor iemands tegenspraak, dat het in onze Gereformeerde kerken thans vaste regel is, om voor allen arbeid, die aan Deputaten wordt opgedragen, juist diegenen te kiezen, die geacht worden er in alle opzichten het best voor berekend te zijn. Dit nu is zonder twijfel uitnemend; maar het geeft ook lichtelijk aanleiding, dat men dan aan zulke Deputaten liefst veel opdraagt en toevertrouwt; en deze zijn dan wel gehouden, aan die opdracht gevolg te geven. Eer of voordeel of gemak is er aan een Deputaatschap der Gereformeerde kerken thans niet meer verbonden; eerder het tegendeel van dat alles. En wanneer er dan zijn, die zooveel bezwaren gewillig op zich nemen, die hunnen ijver verdubbelen opdat zij niet alleen hunnen last uitvoeren maar ook hun andere werk zoo min mogelijk laten schade lijden, en die den hun toevertrouwen arbeid goed verrichten, soms zelfs beter dan de kerken zelve het doen zouden, dan ligt het gevaar voor de hand, dat die kerken, meeneende hierdoor de zaken zoo goed mogelijk te behartigen, op bekwaame en ijverige Deputaten hoe langer hoe meer laten aankomen, en ten slotte een aantal aangelegenheden, niet meer in hare vergaderingen, maar door middel van hare Deputaten gaan behandelen en afdoen. Waaruit volgt, niet dat men dan meer liever Deputaten moet kiezen, die weinig betekenen en die weinig doen; maar dat de kerken des te meer moeten toezien om haar eigen werk niet aan anderen over te dragen; en dat zulke werkzaamheid, wel verre van aan Deputaten ook maar eenszins onaangenaam te zijn, door hen slechts kan worden toegelijcht.

Door het reeds gezegde kan nu des te beter begrepen worden, wat er in de Kerkenordening over Deputaten voorkomt. Uit den aard der zaak zijn het die bepalingen, die voor onze kerken den regel aangeven, waarnaar ook bij deze aangelegenheden moet gehandeld worden. Ook al mag die regeling zelve altijd weer beoordeeld worden naar de in Gods Woerd uitgesproken beginselen, men moet in het kerkelijk leven toch uitgaan van de onderstelling, dat zij daarmede

in overeenstemming is. En het komt er voor de practijk dan op aan, die bepalingen niet slechts oppervlakkig te kennen, maar ook zoo goed mogelijk te begrijpen.

Veel in aantal zijn zij zeker niet. In het algemeen geeft de Kerkenordening, daar zij slechts eene verzameling is van besluiten eener Generale Synode, alleenlijk bepalingen over algemeene zaken, die in de kerken tot moeielijkheden hadden aanleiding gegeven, en die in de mindere vergaderingen niet hadden kunnen afgedaan worden; terwijl alle andere regeling, als niet tot de bevoegdheid eener Generale Synode behorende, aan de mindere vergaderingen werd overgelaten. Dit geldt ook in zake de bepalingen over Deputaten. En vandaar, dat er in de Kerkenordening slechts drie maal van gesproken wordt: in Art. 4, 44 en 49.

Eigenlijk zou ook Art. 48 hierbij te noemen zijn, waar gezegd wordt: «*Het zal iedere Synode vrijstaan, correspondentie te verzoeken en te houden met hare naburige Synode of Synoden, in zulken vorm, als zij meest profijtelijk achten zullen voor de gemeene stichting.*» Immers, die Correspondenten, die in vroeger tijd uit de meeste provincien naar de Provinciale of Particuliere Synoden van andere provincien gezonden werden, waren ook Kerkelijke Deputaten. Maar in onzen tijd moet die geheele manier van correspondentie geacht worden feitelijk vervallen te zijn, daar de eenige beweegreden, die er indertijd toe geleid heeft, thans geheel is verdwenen. Tusschen de kerken van de onderscheidene provincien moet natuurlijk zooveel mogelijk verband zijn, zoodat zij met elkander samenwerken en elkander steunen. Hiervoor nu is het meest natuurlijke, het gewone, het regelmatige, het in de Kerkenordening zelve voorgeschreven middel, dat zij van tijd tot tijd in Generale Synode bijeenkomen. Maar in den tijd der Republiek was, ten gevolge der toenmalige betrekking tusschen Kerk en Staat, zoodanig samenkomsten zeer bezwaarlijk en wel bijna onmogelijk, als het door de Hooge Overheid niet werd toegestaan. En reeds in de zestiende eeuw werd het door die Overheid, die beducht was dat de kerken door zulke samenwerking al te machtig zouden worden, jaar op jaar ganschelijk verhuurd. Om dan toch eenig verband daarvoor in de plaats te hebben, werd toen door de meeste Provinciale en Particuliere Synoden achtereenvolgens besloten, elkanders vergaderingen zooveel mogelijk door Deputaten te doen bijwoonen. En zoo was dit reeds vele jaren in gebruik, toen de kerken eindelijk, in 1618, weer in Generale Synode konden samenkomen. Deze Synode had er zich toen mede bezig te houden, daar (blijkens de Acta van hare 1586 Sessie) over dit punt een gravamen was ingekomen. En nu ondervonden hebbende dat het houden eener Generale Synode gedurende 32 jaren belet was, en terecht voorzien dat het in de toekomst ook wel weer zou kunnen belet worden, heeft de Dordtsche Synode op het ingekomen gravamen zoó geantwoord, dat zij aan het reeds lang in gebruik zijnde hulpmiddel hare goedkeuring gaf, en haar daartoe strekkend besluit als Art. 48 in de bestaende Kerkenordening inslochte. Dit is dus een artikel, dat in 1619 bij wijze van noodplu gemaakt is, en dat met het ganschelijk wegvallen van dien nood uit dien aard der zaak geene betekenis meer hebben kan. Wie het thans nog zou willen toepassen, tenzij dan in enkele gevallen van zeer buitengewonen aard, zou wel, zonder eenige noodzaak en ook zonder nuttigheid, zoowel kerken als kerkedienaren met veel moeite en lasten en kosten en schade bezwaren. De in dit artikel bedoelde correspondentie wordt thans heel wat beter onderhouden, doordat de in Art. 30 genoemde Generale Synode thans geregeld kan samenkomen.

F. L. RUTGERS.

De positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland.

Vrijheid, de leenveroorwaarde voor het Hooger Onderwijs. Inleiding tot het debat over de stelling, voorgedragen in de meeting der Vereeniging voor Hooger Onderwijs, te Utrecht gehouden den 27ten Juni 1894 door Dr. F. Woltjer, Amsterdam, J. A. Worman 1894.

Het debat van Donderdag 13 December in de Tweede Kamer te «*Hage* verbindt met meer dan één oorzaak de gedachte aan deze Inleiding tot het debat van 27 Juni te Utrecht. Tusschen het een en het ander liggen bijkans zes maanden, doch wat Donderdag der vorige week is gesproken heeft als bij vernieuwing aan de woorden van Dr. Woltjer zulk een actualiteit gegeven, dat ik met een bespreking van zijn referaat, door de Redactie van ons blad daartoe aangezocht, zeker niet te laat kom. En waar de positie van het vrije Hooger Onderwijs ook de kerken raakt, zal men een onderwerp als dit in een kerkelijk blad als de *Heraut* wel niet ongepast achten.

Hoe die positie thans is, hoe het vrije Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag aan Universiteit en Gymnasium er thans in Nederland aan toe is, laat Dr. Woltjer het u zeggen.

Voor hun eigen geld hebben de Gereformeerden een Universiteit opgericht en Gymnasium ook. Aan de Regeering was hiervan kennis gegeven en zeker, zegt Dr. Woltjer, dat heeft ons niet in de gevangenis gebracht en niemand onzer is er zelfs met boete om bedreegd.

Maar nu verder. Wel, dan is de positie deze. De Overheid erkent nu vrije onderwijs niet, steunt het niet, gunt het geen aanspraak op eenig recht.

Dat alles is uitsluitend voor de Overheids-Universiteiten.

Voor haar alleen de publieke erkenning, de financiële steun, het recht om graden

te verlenen, die in de burgermaatschappij gelden.

En dat gaat voor het Gymnasium zelfs zoo ver, dat, naar Dr. Woltjer te Utrecht mededeelde, een Hervormd predikant voor zijn jongen op het Vrije Gymnasium te Amsterdam het schoolgeld, dat Hervormde predikanten voor hun zonen die Latijn leeren, van de Regeering ontvangen, niet eens kon krijgen op een bewijs van den Rector van dat Gymnasium, maar eerst nadat de Rector van het openbaar Gymnasium er aan tepas was gekomen.

En toch weet de Regeering heel goed van het bestaan van zoo'n vrij Gymnasium af, want, en dit behoort ook nog tot de *vrijheid*, tweemaal in het jaar moet een vrije school een beredeneerd verslag indienen van haar toestand. En daar staat nu weer wel boete op; f 25 bij een eerste verzuim.

Voeg daar nu nog aan toe, dat jongens zoo van openbare als bijzondere Gymnasia zoo in het buitenland — de wet noemt b.v. Noorwegen met name — als in onze Koloniën en overzeesche bezittingen, op een bewijs van een goed afgelegd eindexamen, ongetuigd overzeestemmen met dat onzer openbare Gymnasia, tot de Overheids-Universiteiten worden toegelaten, terwijl de leerlingen van een vrij Gymnasium in Nederland in een dergelijk geval uitgesloten worden.

Ziedaar, door een bezadigd man als de hoogleeraar Woltjer, die niet met schille kleuren schildert, u de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland getekend.

Deze toestand is aan velen bekend. In Juni had Woltjer er nog eens de aandacht op gevestigd in de meeting te Utrecht en eenige weken later dit woord in druk doen uitgaan. En toen kwam December. In ons Parlement was de Begroeting van Binnenlandsche Zaken aan de orde en nu, Donderdag voor een week, de Afdeeling: Hooger Onderwijs.

Welnu, de positie van het vrije Hooger Onderwijs in Nederland is in debat gebracht. Voorop ging de heer *Evarts*, de in deze materie zoo bekende Roomsche afgevaardigde. Ongetwijfeld maakte hij zich, zoodaas hij zeide, tot tolk van de gevoelens van duizenden en miljoenen in den lande, toen hij klaagde over het materialistisch karakter van ons openbaar onderwijs; op minstens twee vrije Hoogescholen met ruime subsidie van den Staat aandrang, en eindelijk ook op de belangen der bijzondere Gymnasia bij de samenstelling van de examen-commissiën wees.

En daarna is van antirevolutionaire zijde de heer *Heemskerk* opgetreden met een woord waarvoor hij niet minder dan de heer *Everts*, den dank verdient van alle voorstanders van het vrije Hooger Onderwijs. Het woord van Dr. Woltjer, wiens naam door den spreker ook in het debat genoemd werd, werkte hier blijbaard na. Ja, de heer Heemskerk ging zelfs verder en wenschte, wat wij straks zullen zien, dat Dr. Woltjer nog niet eens eischt, den *effectus civilis* voor de ge-gradueerden der vrije Universiteiten. Overigens drong hij, evenals Dr. Woltjer, op subsidiëering van het vrije onderwijs van Staatswege aan; wees op de ongelijke positie van het openbare en vrije onderwijs ook wat betreft de Gymnasia en vroeg: «*als er drie Rijksoverheids-universiteiten moeten zijn, moeten dit dan enkel liberale Universiteiten wezen?*» Met uitzondering nog van den heer de *Saxonia Lohman*, die later, toen de Minister over het jus promovendi handelde, van een afzonderlijk Staats-examen voor de aan bijzondere Hoogescholen opgeleiden sprak; en de repliek der heeren *Evarts* en *Heemskerk* op het hun gegeven antwoord van den heer Van Houten, is verder door de overige zoo Roomsche als antirevolutionaire leden op dien 13den December over de positie van het vrije onderwijs in Nederland een stilzwijgen bewaard, dat, tegenover het spreken hunner politieke vrienden *in*, voor vele hunner politieke vrienden *buiten* de Kamer waarschijnlijk nu juist niet in de verhouding van goud tot zilver staat. Het heeft er iets van of de vrienden toen Heemskerk over den val van Jericho's muren sprak, bij het geklaak dezer bazuinen plotseling dachten, dat nu ook voor hen god Jozua's gebod: «*Gij zult uwe stem niet laten hooren, en geen woord zal er uit uwen mond uitgaan.*» Evenwel, er is ditmaal dan toch gesproken en uitnemend ook, zij het al dat men geen werklaak hoorde.

Er was op 13 December een krachtige uiting van beginselen op het stuk van ons Hooger Onderwijs bij de Christenen in ons Parlement en ook bij den Minister Van Houten. Na eerst den heer *Evarts* het recht te hebben betwist om van «*volksbelide*» ten onzent «*voor de wetenschap op Christelijken grondslag*» te spreken, waarop deze afgevaardigde afdoende repliek gaf met zijn verklaring, dat zijn gevoelens dat was van $\frac{1}{2}$ der Katholieken, die $\frac{1}{2}$ der bevolking uitmaken, en van de groote meerderheid onder de Protestanten; liet de heer Van Houten onder deze krachtige uiting van beginselen hooren: «*De wetenschap moet op een bepaalde richting steunen; anders zou dit tot de grootste oneenigheid leiden. Men zou zoodoende Calvinistische en andere Universiteiten moeten hebben. De Minister kent niet Christelijke of onchristelijke wetenschap, maar de wetenschap. Aan de wetenschap wordt geen voorrecht toegedend; zij zoekt slechts naar waarheid. Als zij in liberale richting propageert, dan is dit haars ondanks.*»

Ik zou zoo zeggen, ook hier werkte het woord van Dr. Woltjer na, maar nu in negatieve richting.

Ik vermoed, dat mijn ambtgenoot den Minister wel een exemplaar van zijn boekeje zal hebben gezonden, en dat *ZExe*, het heeft gelezen, wordt meer dan waarschijnlijk, indien men Dr. Woltjer's eerste van zijn drie stellingen naast het antwoord van den Minister legt. Zij toch luidt: «*In 't belang van de wetenschap en het*

onderwijs; heid; ter dracht tu zakeijk; Hooger C Hooger C Men zi zoo onge ander. Het we gericht te Een ne van den Woltjer's vanzelf, i zelf en w Waars den naar Heemsk Minister, verbindings dat min v Calvinistia ten hebb waarschiijk. Een lees Woltjer o ding' tot na, dan v Dr. Wolt noemt, h schap vo beginselen selen weet het weze beoefent. wel degel telijke en is ook he richting g beginselen Is nu 's moet op ken geen schap; m die zich en betoog Verder, plaats aan vrije Ho heusch ge teneunders, deren ver den noot rechtsbed Onderwijs lijke is. Is nu 's schap vo zoekt ste rake richt ondanks' wat Dr. V En ein plaats aan vrije en eenderlijk is es grootste; dan nog u Vraag van 27 is geweest lezing no volhouder eenvoudige ging met Indien gij saam niet houdende heid kum van den stelling v voor Dr. Houten's l Overige genoot g zijn woer ber, toen had heeft woord, d dat is in vliegt, ee Doch V blijoen, o het vrije toedragen regelen. Men m Het do wijl het wat men Wat Dr vere posit tenozent. Hij ove Dit blij hij aandit het H. O. 1°. Aar siteiten, d wet nader ring subsi aan het O. 2°. Wa deze Gyn rechten to Men zi practijk. onderwijs kortweg v Evenwel bijzondere De wijk subsidie v dat het kenniss nu en in het aan de s richtingen. Wat lu de heer v de Kamer niet uit la bevoegdijk Woltjer's dien's effe te hebben voorstelt.